

Dagens frågor

Medborgargården

I ett hyreshusområde i Malmö har hyresgäster, som gripits av desperation inför masstölder och vandalisering i gemensamma källar- och garageområden, organiserat sig för gemensam vakthållning och skydd av sina ägodelar. I vissa delar av pressen har man slagit larm och under sensationsrubriker av typen "medborgargården" gjort stor affär av saken. Av uttalanden från Malmö-polisen förefaller det som man där är medveten om att polisbevakningen i det vandaliserade området på grund av bristande resurser varit svag. Men intrycket av uttalandena – som kan ha blåsts upp i pressen – är olyckligt. Det verkar nästan som om polisen mera fäste sig vid möjligheten att vaktorganisationen av hyresgäster eventuellt gjort sig skyldig till olagligheter än vid de uppenbarligen outhärdliga förhållanden, som drivit fram deras initiativ.

Sådant är inte tilltalande. Det är ju inte fråga om planerad lynch justice utan om bevakning och kollektiv utövning av nödvärnsrätt. En sådan rätt tillkommer varje medborgare – inklusive att gripa en brottsling på bar gärning. Den får också utövas kollektivt, men måste alltid ligga inom de gränser, som lag och domstolsprejudikat uppdragit.

När enskild bevakning av detta slag organiseras blir vanligen reaktionerna häremot i massmedia starka. Man varnar to m för att dylika "vaktföreningar" kan få politisk innebörd. Förmodligen är det minnena från nazismens och kommunismens organiserade politiska stormtrupper som spökar.

Sådana reaktioner är överdrivna. Om det på något håll händer att polisen inte kan klara sin uppgift och människor tillfälligt organiserar sig till gemensamt skydd är detta en skälig harmlös företeelse, så länge organisationen håller sig inom lagens gränser. Den nyttan gör ett sådant initiativ alltid att det fäster allmänhetens (och polisens) uppmärksamhet på att en viss typ av kriminalitet

svämmar över alla gränser och måste stoppas, vilket framkallar samhällets motåtgärder.

Malmöfallet aktualiserar emellertid ett problem, som borde angripas, nämligen medborgarnas kännedom om vad nödvärnsrätt är och hur långt den sträcker sig. Detta problem kan komma att bli än aktuella allteftersom vi övergår till att tillämpa kriminalvård i frihet hellre än sk vård på anstalt. Reformen i den riktningen kan komma att försätta enskilda människor i bekymmersamma eller farliga situationer. De bör då veta att de har rätt att värja sig, de sina och sin egendom och att de har polisen och domstolarna bakom sig, när de gör det. De bör också veta hur de skall förfara, när de går till nödvärnsaktion. Allmänheten behöver information om detta svåra problem, och det är myndigheternas sak att tillhandahålla den.

Böndagsplakatet

Sedan reformationen har Konungen förordnat om årliga böndagar för Svenska kyrkan. Sedan 1600-talet har detta skett i ett böndagsplakat, som lästs upp i nyårsdagens gudstjänst. I plakatet infogades ord om böndagarnas betydelse i den aktuella tiden; krig och missväxt hörde till sådant som gav anledning till betraktelser. Dessa skrevs från början om inte av kungen själv dock inom kansliet. På tex 1800-talet kunde ecklesiastikexpeditionen lägga ut beställningar hos olika biskopar. På senare tid har det tillhört ärkebiskopens privilegier att skriva dem: "Vår ärkebiskop" kallades han ännu för ett år sedan, då böndagsplakatet inleddes med den gamla formeln "Vi Carl Gustaf, med Guds nåde ..."

Stödd på regeringsformen har vår regering gjort rent hus med detta. Konungen är helt borta ur årets böndagsplakat, och Guds nåd åberopas inte. "Förordning om predikotexter för böndagarna år 1976" är under-

teknad På regeringens vägnar Hans Gustafsson. Torftigare kan det inte göras. Emellertid meddelas att "I anslutning härtill har ärkebiskopen nedskrivit följande maningsord att uppläsa i rikets kyrkor". Regeringen står inte för vad som sägs, men frågan är om ärkebiskopen därför fått fria händer.

Ärkebiskopens ovanligt långa maningsord formar sig nämligen till en utläggning av gudstjänstlivets betydelse i anslutning till 1975 års kyrkomöte. Enligt den gamla ordningen förutsatte Konungen på nyårsdagen, att det svenska folket var ett kristet folk eller att det i varje fall borde vara det. Ärkebiskopens maningsord viker undan den frågan. Ingen får uppfattningen att den nuvarande regeringen är intresserad av kristna förmaningar.

För övrigt är även vad ärkebiskopen skriver inte alldeles okontroversiellt. Handboks-kompromissen vid kyrkomötet skall överarbetas innan det kan bli tal om att lägga fram den för församlingarna. Ärkebiskopen uttrycker sig som om den vore färdig. Han skriver också att ett Tillägg till Den Svenska psalmboken antogs av kyrkomötet. Ingen har ännu sett det. Vad som hände var att kyrkomötet hårdgranskade ett tilläggsförslag – 56 av de föreslagna psalmerna förkastades helt, 61 begärdes omarbetade i olika avseenden, några tillägg av utländska psalmer begärdes och de finns ännu inte publicerade i översättning. Det hela hänsköts till en kommitté, vars sammansättning enligt mångas mening borde förändras.

Det har hört till god ordning att församlingen åhört Konungens ord i böndagsplakatet stående. I år fanns det präster som uppmanade de närvarande att förbli sittande. Det är skillnad mellan kung Carl XVI Gustaf och statsrådet Hans Gustafsson.

I världspolitikens virvlar

Det finns en särdeles oskyldig institution i världen, nämligen Interparlamentariska

Unionen. Dess uppgift är att samla representanter för världens parlament till kongresser, varvid Unionen gästar något av sina medlemsparlament, vilket får äran att fungera som värdmöte.

Några skakande händelser brukar inte förekomma vid dessa kongresser. Ej heller lär de annat än i homeopatiska mått räknat bidra till det internationella samarbetet. Man ägnar en pliktskyldig om ock något förströdd uppmärksamhet åt värdlandets parlamentariska institutioner, träffar några av landets politiker – vanligen på den sekundära nivå man själv i regel tillhör – man äter goda måltider och roar sig i övrigt efter smak och förmåga.

Som sagt – det hela är oskyldigt och kan knappast skada annat än parlamentens respektive partiernas representationskassor.

Men nu har det plötsligt uppstått ett bekymmer i den svenska riksdagens interparlamentariska grupp. Dess socialdemokrater har gripits av själanöd och tvekar om man kan resa till ett så odemokratiskt land som Spanien. Andra medlemsländer har inga motsvarande samvetsbetänkligheter – på goda grunder, eftersom Unionen de senaste åren gästade såväl Rumänien som Jugoslavien och år 1977 skall sammanträda i Bulgarien. Dessa socialistiska diktaturstater har som bekant också parlament, även om de sedda med västerländska ögon förefaller vara något säreget konstruerade.

Men de svenska socialdemokraterna våndas inför ett gästspel i Madrid hos Spaniens ärevörddiga Cortes. Ordföranden i den svenska gruppen, den socialdemokratiske riksdagsmannen Sture Ericson, ger bakgrunden till tveksamheten i ett uttalande, vari han säger att det "spanska parlamentet är en sällsynt kvalificerad samling gamla fascister. Där har några av de allra värsta falangisterna och Francoanhängarna samlats".

Det lär förmodligen inte trösta honom stort om han får upplysningen att i det

spanska parlamentet också finns icke obetydliga inslag av konservativa och liberaler av en typ, som ej nämnvärt avviker från motsvarande grupper i andra västeuropeiska länder. Sådana vill han kanske inte umgås med heller?

Men nog borde en ordförande i en utrikesrepresentation tänka sig för något, innan han uttalar sig på det sättet om den värd han eventuellt skall vara gäst hos. Tidningen Expressen, som också uppehållit sig vid utlandet, påpekar välvilligt att hr Sture Ericsson icke är släkt med sin partibroder Hans Ericsson. Det bör han vara glad över just nu, särskilt som hans diplomatiska talanger tycks vara av samma art som Hans Ericssons.

Gåvor till Kuba

I en ledare i ett föregående nummer av Svensk Tidskrift uppgavs att Kuba deltog med vapenleveranser i kriget i Angola. Mer än så var ej känt när den skrevs, och även om man kunde misstänka att det rörde sig om mera stöd än med vapen, fanns detta inte bekräftat. Nu har kubanerna själva meddelat, att de har 5 000 man i Angola; siffran är tilltagen i underkant. Givetvis strider de för MPLA, som med orätt kallas en befrielseörelse och som understöds av Moskva och, med pengar, även av Sverige.

Kuba kunde ännu för tio år sedan betecknas som ett u-land, visserligen inte ett av de sämst ställda. Numera har det i begränsad omfattning blivit ett industriland. Att det kan sätta in delar av sin krigsmakt i ett krig i en annan världsdel visar tillräckligt hur långt dess ekonomiska utveckling nått.

Trots detta får Kuba svensk u-hjälp ännu innevarande budgetår med 60 milj kronor. Man skulle tro att därmed vore hjälpen slut. Om Kuba inte är ett u-land skall det in-

te ha hjälp, och om landet intervenerar i ett krig i Afrika bör Sverige åtminstone inte uppmuntra detta. Så tror man, men regeringen vill annorlunda: i statsverkspropositionen föreslås att en höjning sker till 70 miljoner till Kuba.

Förslaget är så upprörande och utmanande att det är svårt att finna tryckbara ord om det. Är det inte nog att Sverige ger 325 milj kronor till kommunisterna i Vietnam? Måste den svenska hjälpen till fattiga länder korrumpas och detta så till den grad, att vi skall gå in med pengar i varje krig där kommunisterna ingriper med vapen? Anständigvis borde riksdagen avslå hela anslaget till Kuba.

Men det finns verkligen en sak som talar däremot. Som var och en vet har hr Palme personligen engagerat sig för Kuba och han har också vederbörligen hyllats av Fidel Castro i Havana. Förslaget om 10 miljoners höjning får ses mot den bakgrunden. De är vad svenska folket bör betala för sin statsminister. Man kan ha vilken åsikt man vill om honom, men man bör inte desavouera honom inför utlandet.

Å andra sidan har riksdagen också sin värdighet att tänka på. Att betala u-landshjälp till ett icke u-land är redan betänkligt. Att höja hjälpen då landet frivilligt gått i krig är orimligt. Det bör under inga omständigheter förekomma.

En medelväg vore att bryta ut det nuvarande anslaget ur u-landshjälpen. Sedan kan beloppet – de svenska skattebetalarnas pengar – ännu ett år överlämnas till Kuba. Det bör då uppföras som särskilt anslag i riksstaten, lämpligen under rubriken Svensk hedersgåva till Kuba för dess militära ingripande i kriget i Angola.